

ตำบลทุ่งควายกิน

อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

ย้อนรู้ แล้วเรียนรู้ จึงเพิ่มการรับรู้

สารบัญ

- ๐๖ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๑๘ ก้าวเดินด้วยความพอเพียง
- ๒๐ กลไกการขับเคลื่อน
- ๒๖ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๔๐ แผนที่ความรู้
- ๔๒ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้
- ๔๖ ภาคผนวก

โมเดลทุ่งควายกิน : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

กระบวนการ

ยกระดับจุดเรียนรู้

- พัฒนาศักยภาพวิทยากร และแกนนำในจุดเรียนรู้
- ส่งเสริมกิจกรรมลดรายจ่าย
- สร้างวัฒนธรรมการพึ่งตนเอง
- พัฒนาและปรับปรุงด้านเกษตร

พัฒนาครัวเรือนพอเพียงอาสา

- วิเคราะห์ชุมชนผ่านกิจกรรม
- ตั้งสัจจะอธิษฐาน “ลด ละ เลิก อบายมุข”

ส่งเสริมเยาวชนรักษ์เขาชะเมา

- สร้างการเรียนรู้ พื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น
- สร้างทักษะและการเรียนรู้ด้านการจัดการ

สภาพแวดล้อม

ทุ่งควายกินเดิมเป็นเพียงทุ่งร้างกลางป่าที่ชาวบ้านนำวัวควายไปเลี้ยงให้กินหญ้า ต่อมาเริ่มมีการอพยพของประชากรเข้ามามากขึ้น จึงเกิดเป็นชุมชนขึ้นมา ด้วยสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวน และทำไร่เป็นหลัก มีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ทุเรียนเงาะ และมังคุด นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพประมงขนาดเล็ก ทอผ้าและตัดเย็บเป็นรายได้เสริมให้ครัวเรือน ในขณะที่ส่วนน้อยจะประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้างทำงานตามบริษัทและห้างร้านต่างๆ

ปัจจุบันตำบลทุ่งควายกินแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๓ หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนประมาณ ๒,๕๐๐ หลังคาเรือน มีประชากรประมาณ ๖,๘๐๐ คน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีนิสัยรักสงบและดำเนินวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและชุมชนมีความปลอดภัยสูง สภาพสังคมมีลักษณะเป็นสังคมเมืองกึ่งชนบท มีความสะดวกสบายและทันสมัยในด้านสาธารณูปโภค แต่ก็ยังมีชุมชนเกษตรกรรมที่มีแกนนำเป็นเกษตรกรที่มีพื้นฐานการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเองเป็นหลัก รวมทั้งมีประเพณีท้องถิ่นที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษคือ ตรุษจีนและตรุษไทย

ความเป็นมา

สภาพแวดล้อมดั้งเดิมของตำบลทุ่งควายกินเป็นป่าใหญ่อุดมสมบูรณ์ มีทั้งอาหารป่า ยาสมุนไพร พันธุ์ไม้นานาชนิด สัตว์ป่าน้อยใหญ่ และแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ชนดั้งเดิมคือ "คนซอง" ที่ดำรงเผ่าพันธุ์มากกว่า ๑,๐๐๐ ปี ดำรงชีวิตในป่าแบบพึ่งพาตนเองและพึ่งพาธรรมชาติ แต่เมื่อมีคนจากหลายพื้นที่และคนจีนแผ่นดินใหญ่อพยพเข้ามาในพื้นที่ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตจากชาวปามาสู่สังคมเมือง ซึ่งพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของตำบลทุ่งควายกินเหล่านี้สามารถแบ่งเป็นยุคต่างๆ ดังนี้

ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๘๐

ยุคแห่งวิถีดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนบริเวณ
ตอนล่างติดคลองโพธิ์และคลองลำแพน ชาวบ้าน
ในบริเวณที่ราบส่วนมากจะประกอบอาชีพทำนา
ทำไร่ ทำสวน ประมง และเลี้ยงสัตว์ ส่วนตอนบน
เป็นป่าใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นแหล่งทำมาหากิน
ของชาวบ้าน ด้วยการตัดน้ำมันยางในป่า หาของป่า
และล่าสัตว์ การดำเนินชีวิตเป็นไปแบบซ้าๆ ไม่ผูก
ติดกับเงิน ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือ
เกื้อกูล แลกเปลี่ยนและแบ่งปันกัน

พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๐๐

ยุคสัมปทานป่าไม้และการก่อสร้าง สร้างตัวด้วยพืชเชิงเดี่ยว

เป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก
เพราะมีการสร้างถนนสุขุมวิท(ทางหลวงหมายเลข ๓)
เป็นเส้นทางคมนาคมหลักของภูมิภาค ทำให้ความ
เจริญเข้ามาในพื้นที่ และมีการเข้าถึงทรัพยากร
ธรรมชาติได้ง่ายขึ้น ประกอบกับเป็นยุคเริ่มต้นของ
การพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐบาลเปิดให้มีการสัมปทาน
ป่าไม้ พื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์จึงถูกทำลายลง
อย่างรวดเร็ว ผู้คนอพยพจากต่างถิ่นเข้ามาตั้งบ้าน
เรือนทำมาหากิน และเริ่มมีการปลูกพืชเพื่อการค้า
อย่างมันสำปะหลัง และมีการตั้งโรงโม่มันสำปะหลัง
รองรับการผลิตในพื้นที่

พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๒๐

ยุคเฟื่องฟูของพืชเชิงเดี่ยว

เป็นช่วงของการพัฒนาและขยายตัวของ
ความเจริญ มีระบบสาธารณูปโภคเข้ามาในพื้นที่
มีการสร้างวัดและสถานเอนกมัยขึ้น ขณะที่
พืชเชิงเดี่ยวอย่างมันสำปะหลังมีราคาดี จึงเกิด
การขยายตัวของอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง และ
การปลูกพืชเชิงเดี่ยวอื่นๆ ทั้งพืชสวนพืชไร่ ส่งผลให้
เกิดการใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง วิถีเกษตรดั้งเดิม
ของชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงไป

พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐

ยุคแห่งปัญหานำพาสู่การพัฒนา
ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๔๐

ยุคปฏิรูปการปกครอง
และความเป็นชุมชนเมือง

เป็นช่วงพัฒนารูปแบบการปกครองและ
สาธารณูปโภคต่างๆ ประชากรขยายตัวเพิ่มขึ้นและ
มีการบุกรุกป่าเพื่อขยายที่ทำกิน มีนายทุนต่างถิ่น
เข้ามาซื้อที่ดินเพื่อเพาะปลูกยางพาราและทำสวน
ผลไม้ เมื่อชาวบ้านเห็นว่าผลไม้มีราคาดี จึงรื้อสวน
ดั้งเดิม เลิกทำนาเพื่อปลูกไม้ผลแทน รูปแบบการ
ดำเนินชีวิตของชาวบ้านจึงเปลี่ยนไปอีกครั้งหนึ่ง
เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอันเป็นผล
จากการใช้สารเคมี ปริมาณขยะที่เพิ่มสูงขึ้น วิถีชีวิต
เกษตรเปลี่ยนไปเป็นการทำงานภาคอุตสาหกรรม
มากขึ้น คนหนุ่มสาวอพยพเข้าเมืองจนละเลย
วัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนไป ขณะที่คนในชุมชน
ต่างคนต่างอยู่ต่างทำมาหากิน ทำให้ความสัมพันธ์
อันดีเลือนหายไปกลายเป็นสังคมที่มุ่งแต่การหาเงิน
แต่ก็มีกลุ่มคนหนุ่มสาวที่ต้องการคืนสิ่งที่ดีงามกลับ
สู่ชุมชนได้ร่วมกันก่อตั้ง "กลุ่มเยาวชนรักษ์เขาชะเมา"
มุ่งมั่นให้เยาวชนรักและหวงแหนท้องถิ่นผ่าน
กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป็นช่วงที่มีการปรับเปลี่ยนการเลือกตั้งให้
ประชาชนสามารถเลือกนายกองค์การบริหารส่วน
ตำบลได้โดยตรง ทำให้เกิดการแตกแยกในตำบล
มากขึ้น ด้วยแนวคิดและความเชื่อทางการเมืองที่
แตกต่างกัน ทำให้การพัฒนาด้านต่างๆ ไม่ราบรื่น
และขาดความต่อเนื่อง ในขณะที่การเกษตรแบบ
พืชเชิงเดี่ยวแพร่กระจายเข้าสู่ชุมชน ส่งผลให้ที่นา
ที่รกร้างกลายเป็นสวนยางพารา เนื่องจากราคา
น้ำยางดีกว่าผลไม้และข้าว ต่อมาประเทศประสบ
ปัญหาเศรษฐกิจฟองสบู่แตกราคามูลคตกต่ำ
ต้นทุนการผลิตสูง ทำให้เกิดภาระหนี้สินในชุมชน
เพิ่มสูงขึ้น ทั้งการกู้เงินนอกระบบและกู้ยืมจาก
กองทุนหมู่บ้าน แต่นำไปใช้ในสิ่งฟุ่มเฟือยแทนที่จะ
นำไปใช้ประกอบอาชีพ

ขณะที่ความสับสนวุ่นวายได้เกิดขึ้น หลาย
หน่วยงานได้ลุกขึ้นมาร่วมช่วยคิดหาแนวทางแก้ไข
ปัญหา เช่นเดียวกับกลุ่มเยาวชนรักษ์เขาชะเมาใน
ฐานะที่เป็นกลุ่มที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาอนุรักษ์
ในพื้นที่ ได้มองเห็นปัญหาแล้วนำแนวทางเศรษฐกิจ
พอเพียงของในหลวงมาใช้ในตำบล รวมทั้งขอความ
ช่วยเหลือจากหน่วยงานเพื่อมาสนับสนุนความรู้และ
ทักษะด้านต่างๆ จนชุมชนหลุดพ้นจากปัญหา

■ กุณตำบล

ก่อนเข้าสู่โครงการรักษป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง ชาวบ้านในตำบลประสบปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรด้านต่างๆ และได้เริ่มมีกลุ่มพัฒนาอย่าง "กลุ่มเยาวชนรักษเขาชะเมา" ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานพัฒนาทั้งในและนอกท้องถิ่น เข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และพลิกชีวิตสู่การพึ่งพาตนเองตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

นอกจากนี้ ยังเรียนรู้จากโครงการชุมชนเป็นสุขของ สสส. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้วิสัยทัศน์ "สุขอย่างสมดุล ด้วยทุนชีวิต" ทำให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ในตำบล และยังเกิดปราชญ์ หรือผู้รู้ใน ด้านต่างๆ ทั้งการเลี้ยงวัว การทำว่าวค้อยคู่ การรักษาโรค ด้วยหมอยาพื้นบ้าน การปลูกสมุนไพร และการทำผ้าฝ้ายอมสี ธรรมชาติ จนเกิดเป็นกลุ่มพัฒนาขึ้น ดังนี้

กลุ่มทำเกษตรชีวภาพ บ้านเนินเขาหิน สร้างกระบวนการผลิตเพื่อลดต้นทุนด้วยการทำปุ๋ยชีวภาพ นำหลักธรรมะ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต กลายเป็น "เกษตรศีลธรรม"

กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ บ้านละเือก ทำปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลด ต้นทุนการเกษตร

กลุ่มทำน้ำปลาคุณภาพ เพื่อเป็นรายได้เสริมให้ ครอบครัว

กลุ่มทำนาปลอดสารพิษ โดยต่อยอดจากความรู้ที่มี มาแต่ดั้งเดิม เริ่มจากกลุ่มเกษตรธรรมชาติ ชุมชน บ้านท่ากะพัก หมู่ ๑๓ ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อลดต้นทุน เพิ่มมูลค่าให้ข้าวและลดการทำลายสิ่งแวดล้อม

กลุ่มเยาวชนรักษ์เขาชะเมา เป็นกลุ่มเยาวชนที่ร่วมกัน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน และประสานงานกับ โครงการฯ หรือหน่วยงานต่างๆ 💧

ก้าวเดิน ด้วยความพอเพียง

ตำบลทุ่งควายกินเป็น ๑ ใน ๘ ตำบลนำร่องที่เข้าสู่โครงการฯ ในระยะที่ ๑ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๐ โดยแกนนำตำบลได้รับทราบข้อมูลโครงการฯ และเห็นว่าเป้าหมายหลักของโครงการฯ และตำบลมีความสอดคล้องกัน รวมทั้งสามารถกระตุ้นให้คนในตำบลพึ่งพาตนเองได้ โดยเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตำบลจึงสมัครเข้าร่วมโครงการฯ 💧

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลทุ่งควายกิน

ประธานคณะกรรมการโครงการฯ
นายสุน วงศ์ชิม

คณะกรรมการฝ่ายบริหาร
แผนงาน/กิจกรรม

นายอ่ำ พรหมไธสง
นายอู๋ สุรจิโกศล

คณะกรรมการฝ่าย
เปิดบัญชีธนาคาร

นายสุน วงศ์ชิม
นางสาวบุปผาทิพย์ แซ่มนิล
นางสาวสมหมาย พันธุ์นาค

คณะกรรมการฝ่าย
การเงินและบัญชี

นางสาวสมหมาย พันธุ์นาค
นางสาวอุไรวรรณ วงศ์ชิม
นางจันทร์ตรา สุขชาติ

คณะกรรมการฝ่าย
ติดตามและประเมินผล

นายวิชัย ไชโย
นายวิระ วงศ์จันทร์
นางกรรณิการ์ ศิริธรรม

คณะกรรมการฝ่าย
จัดซื้อจัดจ้าง

นายลูกแก้ว คำยงค์
นางสาวมลทา เข้มพิมพ์

ก่อนการเข้าร่วมโครงการฯ ตำบลทุ่งควายกิน เคยเข้าร่วม "โครงการชุมชนเป็นสุข" ทำให้เกิดการก่อตัวของกลุ่มแกนนำขึ้นมา และต่อมาได้เป็นคณะกรรมการโครงการฯ ทำให้มีศักยภาพกล้าพูด กล้าคิด กล้าทำและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน มีกลุ่มเยาวชน รักษ์เขาชะเมามาร่วมประสานงาน ร่วมคิด ร่วมทำ และช่วยบริหารจัดการด้านต่างๆ ซึ่งกลุ่มคนทำงานเหล่านี้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชนด้วยความสมัครใจ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อกัน

คณะกรรมการโครงการฯ ได้จัดโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการทำงาน ออกเป็น ๕ ฝ่าย ได้แก่ คณะกรรมการฝ่ายบริหาร แผนงานและกิจกรรม คณะกรรมการเปิดบัญชี ธนาคาร คณะกรรมการฝ่ายการเงินและบัญชี คณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล และคณะกรรมการฝ่ายจัดซื้อและจัดจ้าง ดังนี้

โดยคณะกรรมการโครงการฯ มีการประชุม ๒ เดือนต่อ ๑ ครั้ง และมีรูปแบบการทำงาน ๓ ประการหลัก คือ กำกับและวางแผนการทำ กิจกรรมของแต่ละแผนงาน ปรีกษาหารือกันหาก มีปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงาน ตรวจสอบและสรุปผลการทำงาน

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เป็นทีมงานที่มีบทบาทในการจัดประกายความคิด สนับสนุน และสร้างความเข้าใจต่อโครงการฯ ประกอบ ด้วยเจ้าหน้าที่ประจำตำบล เจ้าหน้าที่ประจำภาค และ ที่ปรึกษาภาค

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล ทำหน้าที่เชื่อมโยง แก่นนำและคนในตำบลสู่การสร้างรูปธรรมความ พอเพียงในพื้นที่ และกำกับทิศทางการทำงานของ ตำบลให้ตรงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการฯ

เจ้าหน้าที่ประจำภาค มีหน้าที่ประสานงาน วางแผน และกำกับทิศทางการทำงานของตำบล ให้ตรงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการฯ แต่ในพื้นที่ตำบลทุ่งควายกิน เจ้าหน้าที่ประจำภาค มีบทบาทน้อยมาก เนื่องจากมีกลุ่มเยาวชนรักษ์ เขาชะเมาเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าว บทบาทของ เจ้าหน้าที่ประจำภาคจึงเป็นเพียงผู้ประสานงาน เพื่อชี้แจงนโยบายของโครงการฯ ไปสู่เจ้าหน้าที่ ประจำตำบล และมีหน้าที่ในการสังเกตการณ์เรียนรู้ และถอดองค์ความรู้การดำเนินงานของตำบล

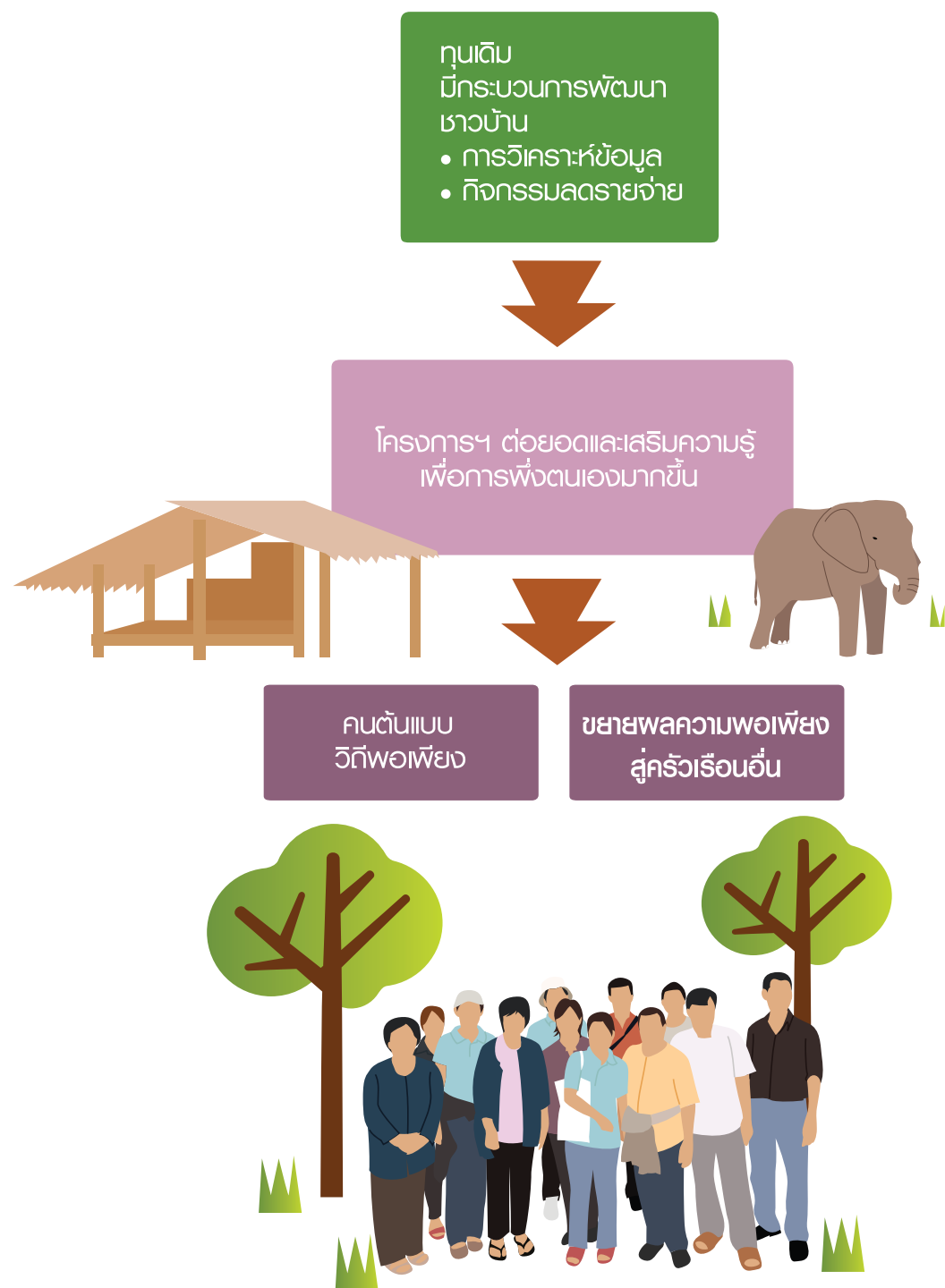
ที่ปรึกษาภาค มีหน้าที่เป็นตัวแทนของโครงการฯ ระดับภาค ทำงานร่วมกับตำบล ให้คำแนะนำ และ วิเคราะห์ปัญหา เป็นตัวแทนตำบลในการสื่อสารและ สร้างความเข้าใจกับทุกฝ่าย 💧

■ รูปแบบความสำเร็จในพื้นที่

ครัวเรือนพอเพียงอาสา

ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ตำบลทุ่งควายกินมีการพัฒนาชาวบ้านในชุมชน อยู่แล้วทั้งในการทำบัญชีครัวเรือน การทำของใช้ในครัวเรือน และกิจกรรม อื่นๆ เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน มีการตั้งสัจจะอธิษฐานในการ "ลด ละ เลิก อบายมุข" โดยนำหลักศาสนามาเป็นเครื่องมือในการรวมจิตใจ อีกทั้งยังมีองค์ ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เป็นทุนเดิม

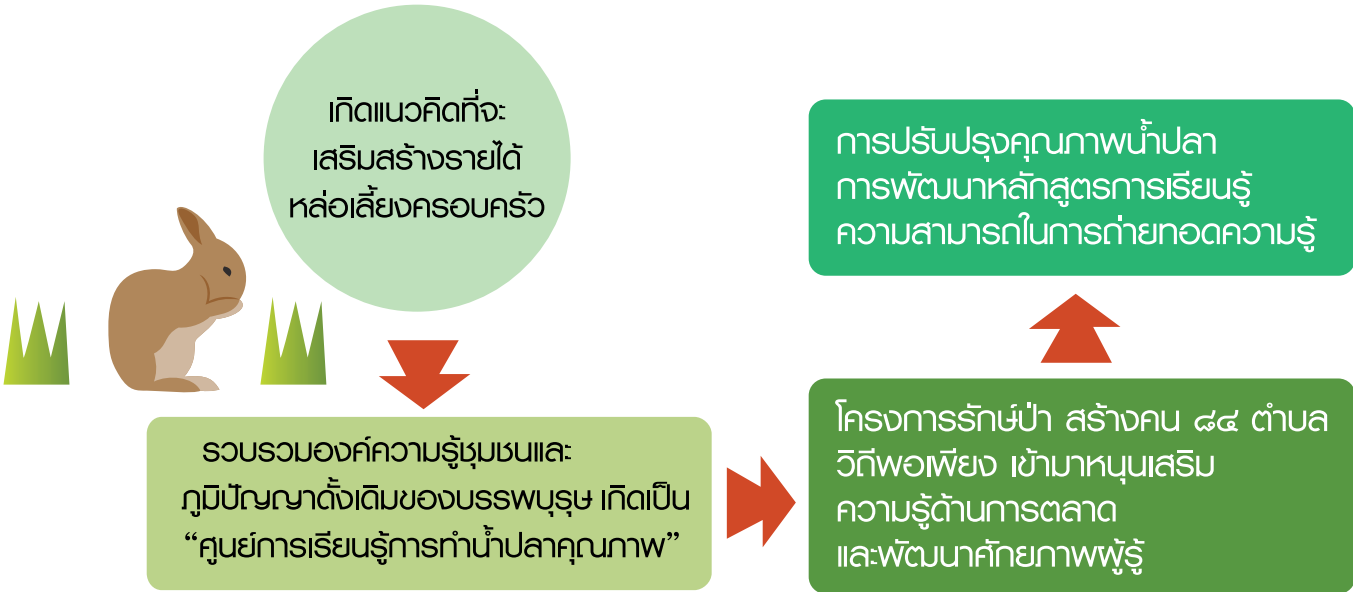
การเข้ามาของโครงการฯ ได้นำเครื่องมือวิเคราะห์เศรษฐกิจและพลังงาน (ECEN) มาให้ตำบลทดลองใช้ โดยการเก็บข้อมูลครัวเรือนพอเพียงอาสา ปีละ ๑ ครั้ง ประกอบกับการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนต่อเนื่องจากทุนเดิม ของตำบล โดยสนับสนุนให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือน ของครัวเรือนพอเพียงอาสา เดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมคิด ร่วม วางแผนชีวิตและชุมชนของตนเอง อีกทั้งยังจัดให้มีการอบรมทักษะด้านต่างๆ เพื่อการพึ่งตนเองในชีวิตประจำวันมากขึ้น อาทิเช่น การทำของใช้ในครัวเรือน การทำอาหารพื้นบ้าน การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง และการเลี้ยงปลา เป็นต้น

ความสำเร็จของครัวเรือนพอเพียงอาสาของตำบลทุ่งควายกินนั้นคือ การเข้าถึงชาวบ้านที่เข้าร่วม โครงการฯ และทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ดังที่จะเห็นได้จากความคิดเห็นของสมาชิกครัวเรือนพอเพียงอาสาที่กล่าวว่า "ทำความพอเพียงให้เกิดขึ้นในหัวใจก่อน เข้าใจว่าความพอเพียงคืออะไร แล้วจึง ลงมือปฏิบัติ เอาศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน" หรือ อุไรวรรณ ที่อธิบายถึงความพอเพียงว่า "ทำให้สิ่งที่มีเท่าที่มี ไม่ทำเกินตัว รู้จัก ประมาณตัว" และอรรคนนค์ที่กล่าวว่า "ให้รู้จักคำว่า พอประมาณกับกำลังตัวเอง กับกำลังของงาน รู้จักตัวเองว่ามีความสามารถ มากแค่ไหน สร้างในสิ่งที่พอกับกำลังของเรา สามารถควบคุมตนเองได้"

การทำน้ำปลาคุณภาพ

การทำน้ำปลาคุณภาพของบ้านมงคลชุมวาสและบ้านโพธิ์ฐาน เกิดจากความตั้งใจที่จะเสริมสร้างรายได้หล่อเลี้ยงครอบครัวของกลุ่มสตรี ทำให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้ของชุมชนและภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษ จนเป็นที่มาของ “ศูนย์เรียนรู้การทำน้ำปลาคุณภาพ” ที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดธุรกิจชุมชนขนาดเล็ก ชุมชนได้บริโภคน้ำปลาคุณภาพ และได้เรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่ม และร่วมกันทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

เมื่อโครงการฯ เข้ามาให้การสนับสนุน ทำให้เกิดแผนการพัฒนาจุดเรียนรู้และศักยภาพของแกนนำกลุ่ม ผ่านกระบวนการพัฒนาความคิด สร้างเสริมความรู้ และเปรียบเทียบด้วยการไปดูงานตามพื้นที่ต่างๆ จนนำมาปรับประยุกต์จนเกิดเป็นทักษะความชำนาญที่ประกอบด้วย ๒ ส่วนหลัก คือ

เกิดความรู้ในการปรับปรุงคุณภาพน้ำปลาและการบรรจุขวดด้วยการใส่สับปะรดในช่วงการหมัก ทำให้น้ำปลาใส มีกลิ่นหอม ในการบรรจุขวดก็เน้นความสะอาด ป้องกันไม่ให้น้ำปลาเสียก่อนถึงมือผู้บริโภค

การทำนาปลอดสารพิษ

เกิดการพัฒนาศักยภาพวิทยากรและแกนนำในจุดเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรภายในจุดเรียนรู้ให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการถ่ายทอดความรู้อย่างมีระบบและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง เรียนรู้การอยู่ร่วมกันและการทำงานเป็นทีม

ชุมชนบ้านท่ากะพัก หมู่ ๑๓ เป็นชุมชนที่แยกตัวออกมาจากหมู่ ๔ ของตำบลทุ่งควายกิน เมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๕๔๘ สภาพพื้นที่ของชุมชนส่วนใหญ่เป็นทุ่งนาจรดป่าชายเลน แต่ผู้คนในชุมชนไม่ได้ให้ความสนใจกับทรัพยากรที่เป็นทุนธรรมชาติมากมายนัก เพราะส่วนใหญ่สนใจการไปทำงานรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมแต่ชุมชนก็มีกลุ่มคนกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่งที่เอาจริงเอาจังกับการพลิกฟื้นการเกษตร โดยมีแนวคิดเรื่องวิถีพอเพียงภายใต้ชื่อ "กลุ่มเกษตรธรรมชาติ" ที่มีแกนนำหลักและครอบครัวที่พยายามทดลองใช้และปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง เช่น การทำนาปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมัก และการเลี้ยงหมูหลุม ฯลฯ

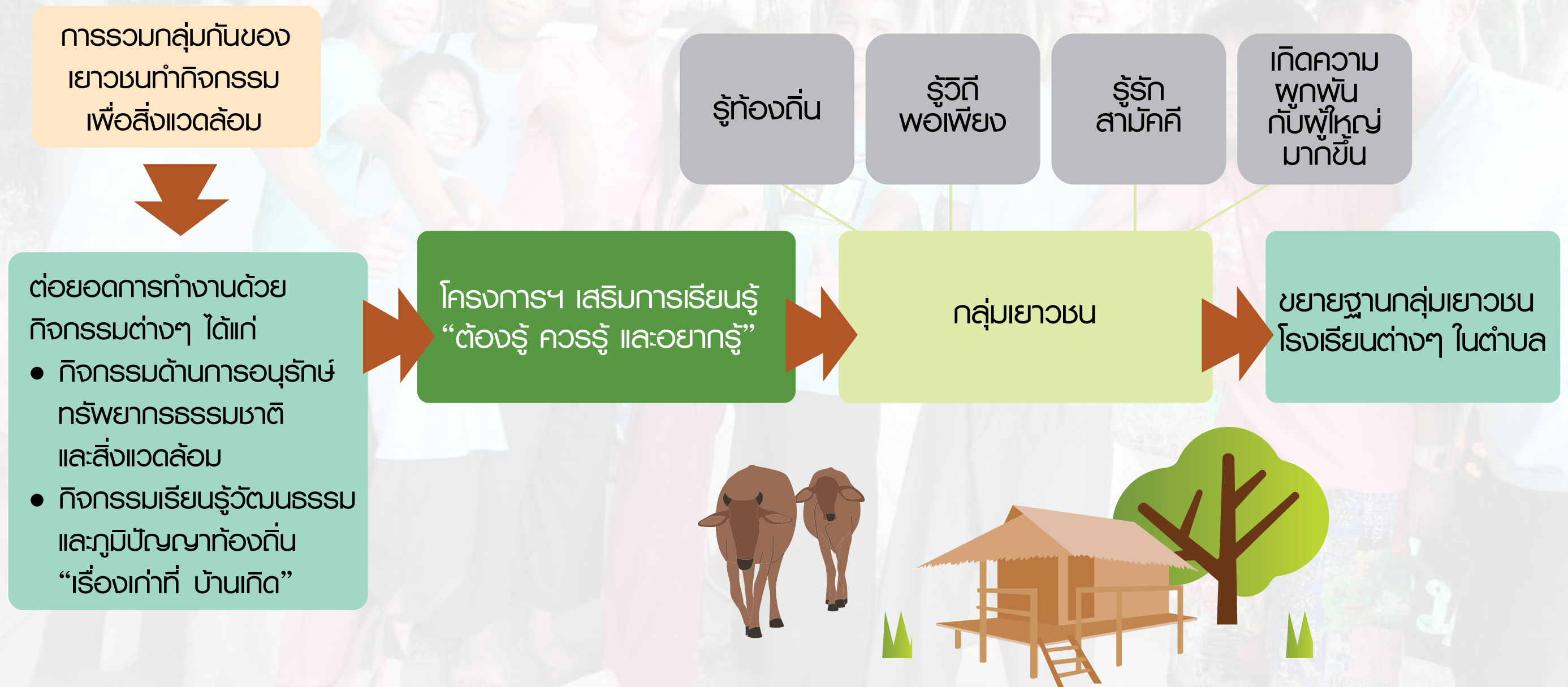

กลุ่มเกษตรธรรมชาติเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ด้วยการก่อตั้งของแกนนำหลักคือ อ้า พรหมไธสง ที่ได้ผ่านกระบวนการอบรมและเรียนรู้เรื่อง "สัจธรรมชีวิต" กับหน่วยงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร อ้าได้เริ่มลงมือทำตามแนวทางดังกล่าว โดยเปลี่ยนวิธีการผลิตแบบเดิมๆ ที่ใช้สารเคมีมาเป็น ปุ๋ยหมักชีวภาพที่ทำขึ้นเอง รวมทั้งเริ่มผลิตของใช้ในครัวเรือน อาทิ น้ำยาซักผ้า และน้ำยาล้างจาน ต่อมาได้ขยายผลไปสู่เพื่อนบ้านใกล้เคียง จนเกิดการรวมตัวกันและจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมา

ปลายปี พ.ศ.๒๕๔๖ กลุ่มได้ประสานงานร่วมกับ โครงการชุมชนเป็นสุขภาคตะวันออก ซึ่งมีแนวคิด เรื่องวิถีพอเพียง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลายอย่าง เช่น การลด ละ เลิก อบายมุข และทำบุญชีวิตรัตน นอกจากนี้อสมาชิกร่วมกันทำปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกัน เพื่อผลิตพื้นที่ทุ่งร้างให้กลายเป็นทุ่งนาปลอดสารพิษ โดยเป้าหมายของกลุ่ม คือ การฟื้นฟูและขยายพื้นที่การทำนาปลอดสารพิษให้คนในชุมชนได้บริโภคข้าวที่ไร้สารเคมี และ สืบทอดวิธีการทำนาแบบดั้งเดิมให้กับลูกหลานในหมู่บ้านตั้งแต่การลงแขก คำนวณ เก็บเกี่ยว และสีข้าว ปัจจุบันนับว่าประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม เพราะสามารถผลิตข้าวปลอดสารพิษในราคาต้นทุนต่ำ อีกทั้งตลาดข้าวปลอดสารพิษก็มีราคาดี ทำให้มีสมาชิกร่วมปลูกกันมากขึ้น จนสามารถขยายผลไปสู่หมู่บ้านอื่นๆ ในตำบล

เมื่อโครงการฯ เข้ามา ได้ร่วมกันทำแผนพัฒนาการเรียนรู้และศักยภาพของแกนนำกลุ่ม ทำให้เกิดการปรับปรุงและเพิ่มชนิดของข่าวสาร มีการแปรรูปที่หลากหลายเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค ได้ไปศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องการทำนาปลอดสารพิษและนำกลับมาทดลองใช้เพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ของตนเอง ทั้งในเรื่องการกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีทางชีวภาพ และเทคนิคการทำนาแบบโยนคุ่ม รวมทั้งการฝึกฝนทักษะการถ่ายทอดความรู้ และยังนำไปสู่การส่งเสริมให้สมาชิกปลูกต้นไม้ในพื้นที่ของตนเอง เพื่อขยายพื้นที่ป่าสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่และเป็นการส่งเสริมทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าไว้ให้กับลูกหลานของชุมชนในอนาคต

จากการรวมตัวกันทำกิจกรรมเล็กๆ ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้ ลบรอยขีดเขียนในถ้ำ เก็บขยะ ฯลฯ ของกลุ่มเยาวชนได้ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยการจัด

"ค่ายสานฝันสู่ป่าสวย" โดยอาศัยพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง และป่าเขาชะเมาใกล้บ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้เกิดความรักและหวงแหนดิน น้ำ ป่า ของชุมชนจนกลายเป็นการทำงานเชิงลึก เช่น แก้ปัญหาช้างป่า คัดค้านการระเบิดหินปูนในเขตเขาชะเมา เป็นต้น อันเป็นการพัฒนากลุ่มเยาวชนให้กลายเป็นอาสาสมัครทำงานเพื่อสังคม ต่อมาได้ขยายสู่การเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ความรู้ "เรื่องเก่าที่บ้านเกิด" เป็นตัวเชื่อม

เยาวชนเข้ากับผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เกิดความสามัคคีของชุมชน จากนั้นยังขยายไปสู่การจัดสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมอย่างเต็มรูปแบบคือ "โรงเรียนโรงเรียน" ที่สร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ทำให้เกิดการต่อยอดและส่งต่อองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง จนเกิดการพัฒนาและสร้างผู้นำเยาวชนจากรุ่นสู่รุ่น

กลุ่มรักษะเขาชะเมายังมีโอกาสเข้าร่วมทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกับโครงการชุมชนเป็นสุข เป็นการขยายฐานการทำงานไปสู่ชุมชนมากขึ้น โดยเยาวชนเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนงานพัฒนาระดับตำบล กลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้จึงกลายเป็นกำลังหลักของตำบล โดยเฉพาะเมื่อเข้าร่วมกับโครงการรักษะป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง โดยทำงานในลักษณะเพื่อนร่วมทางในการทำงานร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาเยาวชนให้สอดคล้องกับการทำงานของกลุ่ม ตามหลักการเรียนรู้ ๖ ประการ คือ "สิ่งที่ต้องรู้ สิ่งที่ต้องรู้ และสิ่งที่อยากรู้" จนเกิดเป็นรูปธรรมความสำเร็จ ได้แก่

เด็กและเยาวชนในตำบลได้รับการพัฒนาศักยภาพ และได้เรียนรู้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เด็กและเยาวชนมีความสัมพันธ์และผูกพันกับผู้ใหญ่มากขึ้น การทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถขยายฐานการเรียนรู้สู่เยาวชนตามโรงเรียนต่างๆ ของ ตำบล และเกิดเป็นแกนนำเยาวชนที่มีทักษะในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

เยาวชนมีความเข้มแข็ง และมีการทำงานเป็นทีม รักใคร่สามัคคี และมีแกนหลักคือ ผู้ใหญ่ใจดี คอยให้คำปรึกษา

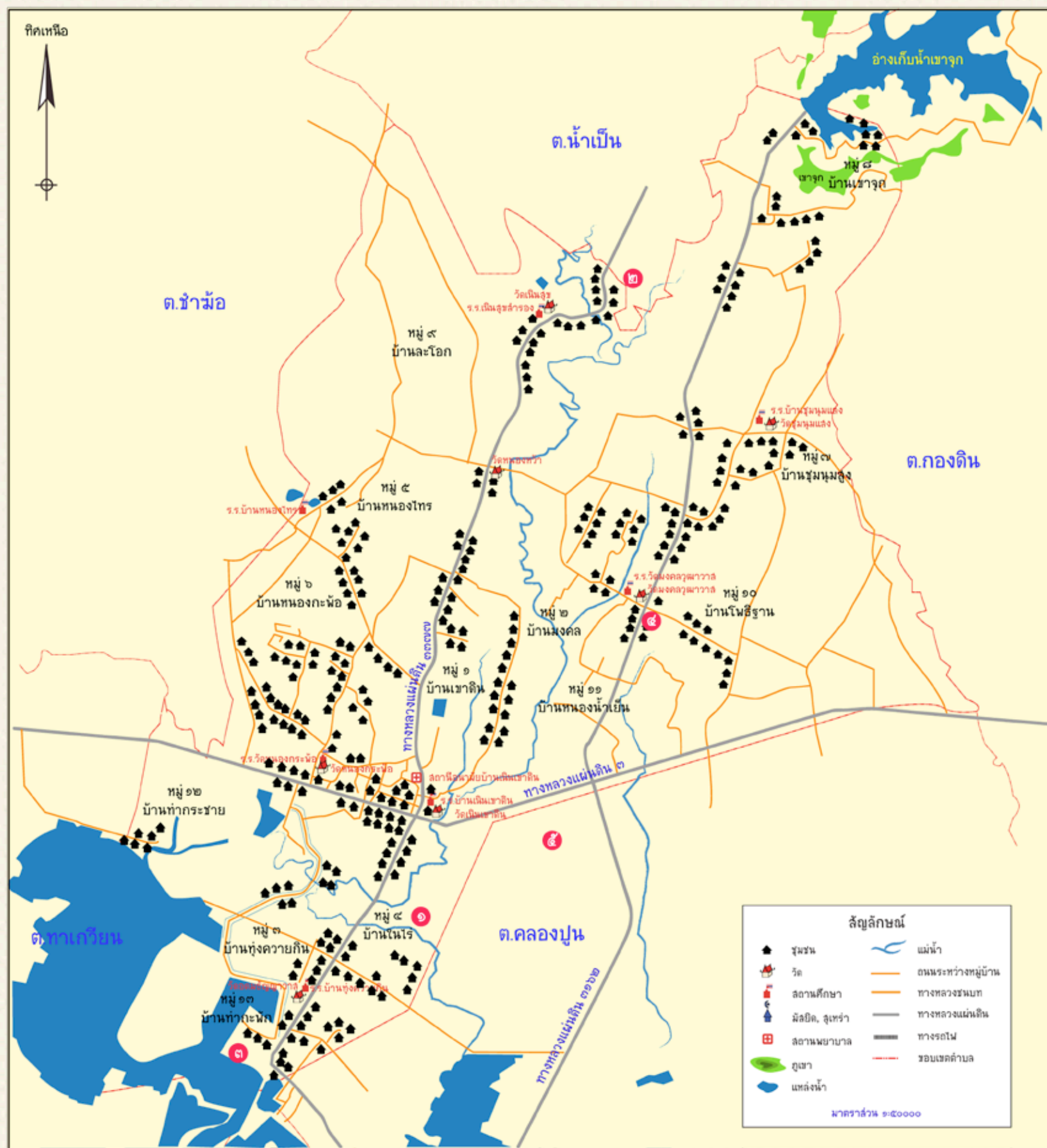
เยาวชนได้รับการพัฒนาด้านจิตใจด้วยการทำงานช่วยเหลือสังคม เฝ้าระวังและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและประเพณีที่ค้ำจุนของท้องถิ่น

เกิดการถ่ายทอดทักษะอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต 💧

■ แผนทึ่ควาญรู้

รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลทุ่งควายกิน

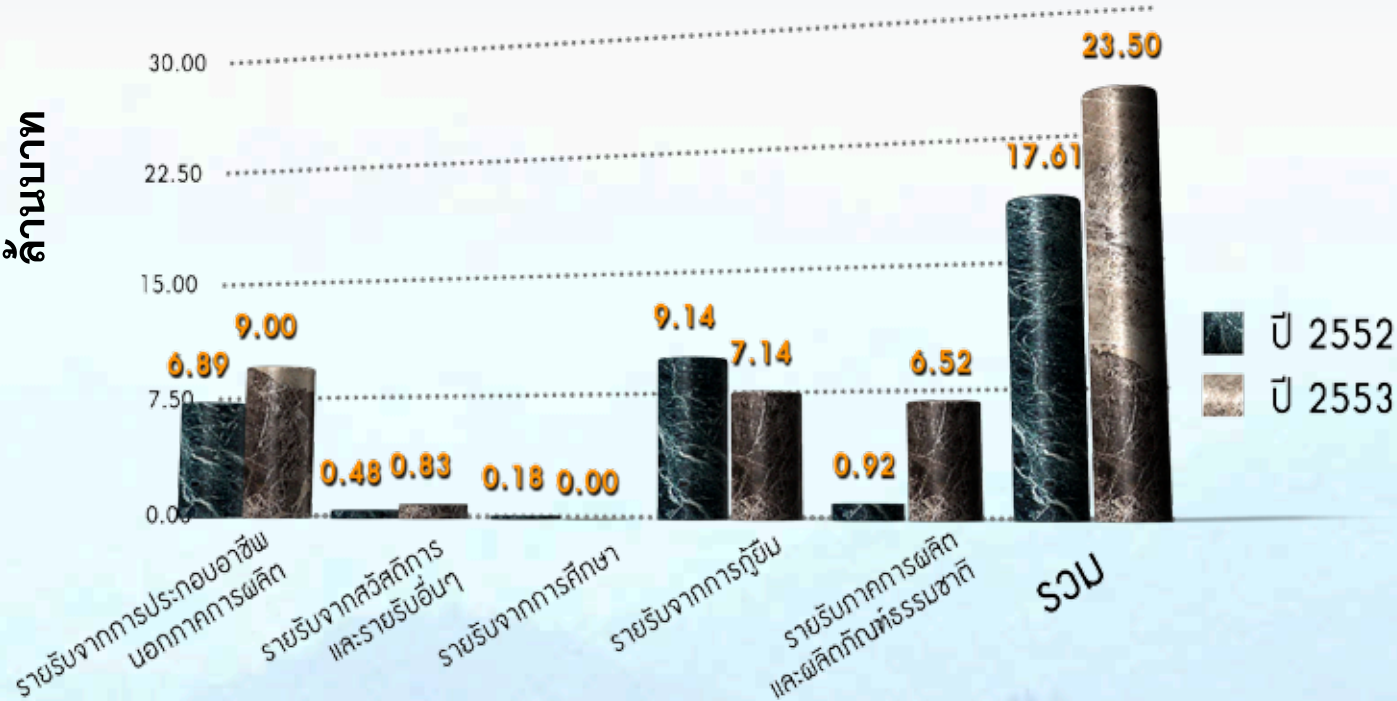
- ๑ จุดเรียนรู้เกณฑ์รางวัล
- ๒ จุดเรียนรู้การทำนุยชีวภาพ
- ๓ จุดเรียนรู้การทำนาปลอดสารพิษ
- ๔ จุดเรียนรู้การทำน้ำปลาคุณภาพ
- ๕ ศูนย์เรียนรู้กิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชน (กลุ่มรักษ์เขาชะเมา)

ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงาน ในภาพรวมของตำบลระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่า รายรับรวมในปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้น ๕.๘๘ ล้านบาท คิดเป็น ๓๓% ของรายรับรวมในปี ๒๕๕๒ โดย รายรับที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด มาจากภาคการผลิตและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ เพิ่มขึ้น ๕.๖ ล้านบาท รองลงมาเป็นการประกอบอาชีพนอกภาคการผลิต เพิ่มขึ้น ๒.๑๑ ล้านบาท ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ ข้อมูลเปรียบเทียบรายรับรวมระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

■ ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลงจากการทำกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตำบลทุ่งควายกินลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ได้ ๓๑,๘๖๓ กิโลกรัม จากกิจกรรมปลูกต้นไม้ และการทำปุ๋ยอินทรีย์

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ...บทสรุปความพอเพียง

อำ พรมโรสง และ อุบล พรมโรสง ทำนาปลอดสารตามวิถีพอเพียง

"คนเราจะทำอะไรมันต้องพิสูจน์ เวลาเราไปอบรมบอกได้เลยว่า ร้อยรู้ ไม่รู้หนึ่งทำ มันต้องกล้าทำและต้องใช้เวลา เหมือนอย่างที่เรามีคนให้ แต่บอกว่าทำไม่ได้หรอก เพราะมันเป็นดินน้ำเค็ม แต่เราก็ทำครั้งแรก มันก็ทำไม่ได้จริงๆ แต่เมื่อปีที่แล้วได้ ๗,๐๐๐ กิโลกรัม ปีนี้ก็ยังทำได้อีกปี เพราะเจ้าของเขาจะขอคืน เราก็ไม่ว่า แต่บอกว่าอย่าปล่อยให้รกอีกแล้วกัน เสียหายเพราะเราเกิดมาเป็นคนไม่มีแผ่นดินที่จะอยู่ พอเรามีเราก็หวงอยากจะทำไว้ใช้ประโยชน์ให้เต็มที่ เพราะฉะนั้นเราทำให้คุณพู่ให้รู้ อยู่ให้เห็น และเป็นจริงๆ"

สุ่น วงศ์ชัย ปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรอินทรีย์

"สิ่งที่เขาทำแล้วเห็นผล ก็คือการทำบัญชีครัวเรือนแล้วก็การปลูกพืชหลายอย่างที่เรากินสิ่งที่เราปลูกกินได้ เราต้องกินได้ ถ้ามันมีมากก็แจกบาง ขายบ้าง ที่เหลือถึงจะขาย เพราะคำว่าพอเพียงไม่ใช่เหลือเฟือ คำว่าพอเพียงมันลงตัวของมัน อยู่แล้วเราทำอะไรอย่าไปทำเยอะ เอาพอประมาณตัวของเรา"

กัลยา เจือจุน พึ่งพาตนเองด้วยการผลิต ของใช้ในครัวเรือน

"กัลยา เป็นคนทุ่งควายกินโดยกำเนิด ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาโดยตลอด แต่จุดเปลี่ยนในการดำเนินชีวิตของเธอเกิดขึ้นหลังจากเข้ารับการอบรมหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง เธอจึงนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งการทำน้ายาอเนกประสงค์สำหรับใช้ในครัวเรือน และการทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ เธอยังได้รวมกลุ่มกับเพื่อนบ้านร่วมกันผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ขึ้นมา ทำให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ลดหนี้สิน คุณภาพชีวิตดีขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้"

รายชื่อครัวเรือนพอเพียงอาสา

๑. นางพยอม แซ่มนิล

๒. นายสง่า จินคณา

๓. นายโยธิน บำรุงกิจ

๔. นายไชรรัตน์ ศักดาเพชรศิริ

๕. นายสมภพ กุณนาบุตร

๖. นายทวี อุบลรัตน์

๗. นายจรรยคม คมขำ

๘. นางสุทิน ปทุมสิทธิ์

๙. นางอัมพร เพียรชอบ

๑๐. นางสาวสมหมาย พันธุ์นาค

๑๑. นางจันทร์ สุขาจิตร

๑๒. นางนิษฐา มั่นคง

๑๓. นางกานดา พร้อมพิมพ์

๑๔. นายทองสุข ทองชัยรัตน์

๑๕. นางเสงี่ยม เพิ่มพูน

๑๖. นางสุนีย์ แก้วสีนวล

๑๗. นางแอนนา ประหยัด

๑๘. นางรัชณี สุวรรณพิทักษ์

๑๙. นางปราณี บุญครุฑ

๒๐. นางสาว อรุณ
๒๑. นางทองหล่อ ศิริธรรม

๒๒. นายสติ หิริภู

๒๓. นางกันหา ใจดี

๒๔. นางสาวขวัญตา ศิริมหา

๒๕. นางสาวนั้ ใจดี

๒๖. นายสุนัน วงศ์ซิม

๒๗. นายเฉลิมชัย เจริญมี

๒๘. นางวงเดือน ภิญโญ

๒๙. นางสาวปอง รัตนนงค์

๓๐. นายบุญส่ง อรัญวาสี

๓๑. นายเสรี นวลใย

๓๒. นางน้อย คีการ

๓๓. นายวานิช ประหยัด

๓๔. นายชูศักดิ์ แก้วคำ

๓๕. นายชวลิต ใจช่วย

๓๖. นายวินัย สมองสุข

๓๗. นางดวงเนตร คงทน

๓๘. นายอัย สุรกิจโกศล

๓๙. นางสาวปรานอม สมองสุข

๔๐. นายเสรี ผุดม่อง
๔๑. นายลำควน สุรกิจโกศล

๔๒. นางดวงพร จินดาพรรณ

๔๓. นายอดิพงษ์ ไชโย

๔๔. นางสาวปรานอม เเบญจพรม

๔๕. นางสาวสุรีย์ ใจสะอาด

๔๖. นางสาวจันทัก เเบญจพรม

๔๗. นางสาวสมจิตร ยินดี

๔๘. นายชลอ มั่นกิจการ

๔๙. นายโย เสี่ยงหวาน

๕๐. นายศิริ อภิญ

๕๑. นางสาวอรุณ พันเคราะห์

๕๒. นางสาวบุหงา งามวิไล

๕๓. นางสาวลัดดา แตรวงศ์

๕๔. นางสาวปราณี มุ่งค่อกิจ

๕๕. นางสาวราย บ้านเกิด

๕๖. นางสาวสุนีย์ เเบญจพรม

๕๗. นางสาวแก้ว แซ่มนิล

๕๘. นางสาวอนงค์ คำรงนาวิน

๕๙. นางสาวเฉลียว ศรีวรรณเจริญ

๖๐. นางสาวประภาศรี พานิชอัตรา

๖๑. นายสำเนา เจริญมี

๖๒. นางสาววันเพ็ญ หาทรัพย์

๖๓. นางสาววัชรา เจริญมี

๖๔. นางสาวนิภาภัทร์ เพิ่มพูน

๖๕. นางสาวสุนันทา ประสมทรัพย์

๖๖. นางสาวอำนวย เม่นคล้าย

๖๗. นางสาวสมบุญ เพิ่มพูน

๖๘. นางสาวไฉไล พทธิชญชยานนท์

๖๙. นายประดม วงศ์จันทร์

๗๐. นางสาวปรานี ประสังข์ชอบ

๗๑. นางสาวกัลยา เจือจุน

๗๒. นางสาวลำยอง วงศ์จันทร์

๗๓. นางสาวระพีพรรณ วงศ์ซิม

๗๔. นางสาวอุไรวรรณ วงศ์ซิม

๗๕. นายธัมรงค์ อภิญ

๗๖. นายวีระ วงศ์จันทร์

๗๗. นายอรรคนนค์ วงศ์ซิม
๗๘. นางสาวพิกุล แก้วพริ้งเพริค

๗๙. นางสาวเพ็ญศรี ศรีสวัสดิ์

๘๐. นายธีรศักดิ์ ใจเย็น

๘๑. นางสาวสุมาลี บรรจง

๘๒. นางสาวช่วย พวงค์

๘๓. นางสาวกรรณิการ์ ศิริธรรม

๘๔. นางสาวประทีป คมสัน

๘๕. นางสาวบุปผา ปัสเสนะ

๘๖. นายบุญธรรม ใจตรง

๘๗. นางสาวนงเยาว์ วงศ์จันทร์

๘๘. นางสาวอำพร ประสมทรัพย์

๘๙. นางสาวสายหยุด พงษ์พางาม

๙๐. นางสาววรรณะ แสนสุข

๙๑. นางสาวบุญมา ยิ่งยืน

๙๒. นางสาวแสงจันทร์ สมองสัคย์

๙๓. นางสาวจันทา อรรถศรีวร

๙๔. นางสาวสุชาดา แว่วบศรี
๙๕. นายปัญญา แว่วบศรี

๙๖. นายสมนึก แฉล้มล้ำ

๙๗. นางสาวบำเพ็ญ อารอบ

๙๘. นางสาวผกา ลิขิตเลิศ

๙๙. นางสาวคนตรี จินคณา

๑๐๐. นางจเร อารอบ

๑๐๑. นายสำนึก วงศ์จันทร์

๑๐๒. นางสาวอำไพ อภิญ

๑๐๓. นายอำพร ปรหมไธสง

๑๐๔. นางสาวนงเยาว์ วงศ์จันทร์

๑๐๕. นายไกรแก้ว บำเพ็ญทาน

๑๐๖. นางสาวสวาด ปัญโญ

๑๐๗. นายมาลัย ปลื้มผล

๑๐๘. นายสุทธิ นิสัยมัน

๑๐๙. นายอดิวิ อภิญ

๑๑๐. นายชด รำพึงกิจ

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นางสาวญาณิ ใจตั้ง
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นางสาววิริยา ชุมแร่
ที่ปรึกษาภาค	นายวิสูตร ยังพลขันธ์

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๗-๒๐๐๐
www.pttplc.com